

Методологія ТОВ "РА "Стандарт-Рейтинг" з визначення, оновлення, призупинення, відкликання рейтингів банків

ЗАТВЕРДЖЕНО

Версія від 19 лютого 2016 року

Нікітін А.В., канд. екон. наук, доцент,
Директор ТОВ "РА "Стандарт-Рейтинг"

Розроблено відповідно до «Правил визначення уповноваженим рейтинговим агентством рейтингової оцінки за Національною рейтинговою шкалою», що затверджені Рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку 12.01.2016 № 17.

Рейтингова методологія — сукупність документів, які визначають критерії визначення рейтингової оцінки уповноваженим рейтинговим агентством за Національною шкалою, у тому числі визначають порядок проведення аналізу емітента та його цінних паперів на предмет відповідності ознакам фіктивності.

Рейтингова методологія використовується на етапі збору інформацій та аналізу такої інформації із метою прийняття колегіального рішення щодо: присвоєння, оновлення, призупинення, відкликання рейтингової оцінки. Етапи рейтингового процесу деталізовано у **Рейтинговій процедурі** ТОВ «РА "Стандарт-Рейтинг" (надалі – Агентство), яка є окремим документом та опублікована на Web-сайті Агентства. Рейтингова процедура є стандартизованою для всіх суб'єктів рейтингування і відрізняється лише переліком інформації, яку подають суб'єкти рейтингування (банки, страховики, підприємства нефінансового сектору і т.д.).

А. Загальні положення

Присвоєння рейтингів відбувається після укладання та підписання договору із суб'єктом рейтингування (надалі — Замовник). Присвоєний рейтинг діє протягом всього терміну дії договору. По завершенню терміну дії договору рейтинг відкликається. У разі, якщо сторони перервали договір, то при необхідності відновлення рейтингу сторонами підписується новий договір та рейтинг присвоюється заново відповідно до рейтингової процедури.

Рейтинг призупиняється у разі, якщо Замовник не може своєчасно надати звітність, відповісти на питання Агентства, або Агентство має суттєві підозри щодо якості наданої Замовником інформації. Також рейтинг може бути тимчасово призупинений на прохання Замовника, якщо його рейтинг не відноситься до категорії обов'язкових, що визначені законодавством України.

Рейтинг оновлюється щонайменше один раз на 6 місяців на підставі квартальної або річної звітності. При оновленні рейтингу він може бути залишений незмінним, підвищений або знижений, по такому рейтингу може бути змінений прогноз: стабільний, негативний, позитивний.

Рейтинг відкликається у разі завершення терміну дії договору, у разі надання Замовником до Агентства неправдивої інформації, у разі визнання Замовником банкрутом згідно із чинним законодавством. В окремих випадках рейтинг може бути відкликано через визнання Замовника неплатоспроможним, та (або) введення до Замовника тимчасового адміністратора.

Методика оцінки кредитного рейтингу банків в ТОВ «РА «Стандарт-Рейтинг» (Україна) заснована на класичних підходах моделі CAMELS, закладених Федеральною резервною системою США в 70-их рр. XX сторіччя, і адаптованої під сучасні реалії і специфіку України.

Аналіз проводиться по 6 групам чинників:

- (C) - Capital adequacy - достатність капіталу і підтримка акціонерів;
- (A) - Asset quality - якість активів;
- (M) - Management - якість управління;
- (E) - Earnings - прибутковість;
- (L) - Liquidity - ліквідність;
- (S) - Share of national market - частка на національному ринку.

Для уніфікації рейтингової оцінки Агентство повністю адаптувало зарубіжну ідеологію оцінки до банківської звітності, системи обліку та банківських нормативів, прийнятих в Україні. Агентство може приймати до уваги звітність банків за різними міжнародними стандартами обліку, якщо така звітність публікується при емісії облігацій зовнішньої позики банків, єврооблігацій тощо.

В. Критерії (фактори), які беруть участь в оцінці:

1. (С) - Достатність капіталу і підтримка акціонерів

1. Аналіз достатності капіталу проводиться за трьома показниками:

- Динаміка регулятивного капіталу банку Н1 по відношенню до мінімального значення встановленого НБУ.
- Достатність регулятивного капіталу Н2.
- Співвідношення між власним капіталом і активами за балансом, згідно з даними, опублікованими НБУ на своєму Інтернет-сайті в розділі «банківський нагляд», або річним (квартальним) звітом банку.

При оцінці Н1, Н2 і співвідношення між балансовими показниками Агентство враховує середнє значення даних індикаторів по системі, а також (вибірково у разі потреби) їх критичні значення, виявлені у банків, що знаходяться в стані ліквідації, за 3-4 місяці до дефолту.

Додатково Агентство аналізує структуру власного капіталу банку, враховує наявність субординованого боргу, вивчаючи статистичну звітність банку за субординованим боргом. Статистичний аналіз проводиться по таблиці - таблиця 1 є прикладом, факт її фігурування у звіті, про рейтингове дослідження, та її зміст визначається аналітиком, який готує звіт, та рейтинговим комітетом.

Таблиця 1

Аналіз капіталу банку та його адекватності, тис. грн., п.п.,%

Показники	Останній звітний період (Т)	Т - 12 місяців	Зміна	Темп приросту, %
Статутний капітал	-	-	-	-
Емісійні різниці	-	-	-	-
Незарєстровані внески у статутний капітал	-	-	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-	-	-	-
Резерви та інші фонди банку	-	-	-	-
Резерв переоцінки	-	-	-	-
Власний капітал	-	-	-	-
Активи	-	-	-	-
Співвідношення між власним капіталом і активами	-	-	-	-
Регулятивний капітал (Н1)	-	-	-	-
Загальне значення Н1 по банківській системі	-	-	-	-
Нормативне значення Н1 встановлене НБУ	-	-	-	-
Норматив адекватності регулятивного капіталу (Н2)	-	-	-	-
Середнє значення Н2 по банківській системі	-	-	-	-

2. Аналіз рівня підтримки від акціонерів банку проводиться в два етапи:

На першому етапі Агентство проводить ідентифікацію кінцевих бенефіціарів банку, аналізуючи дані:

- системи розкриття інформації НКЦПФР (smida.gov.ua, stockmarket.gov.ua);
- розміщення на сайті НБУ інформації про власників істотної частки в статутних фондах банку;
- щоквартальної форми статистичної звітності НБУ «Звіт про двадцять найбільших учасників банку»;

При необхідності Агентство запитує дані про власників компаній-акціонерів банку через Єдиний державний реєстр, а при наявності

акціонерів-нерезидентів – направляє запити до реєстраційного органу за місцем реєстрації такого акціонера.

На другому етапі Агентство проводить вивчення рівня зовнішньої підтримки, яку можуть надати акціонери своєму банку. Агентство виділяє кілька рівнів підтримки (табл.2):

Таблиця 2.

Рівні зовнішньої підтримки банку

Рівень підтримки	Визначення підтримки
Найвища	Мажоритарним акціонером банку є зарубіжний банк, банківська група або банківський холдинг з активами від 300 млрд євро, кредитним рейтингом за міжнародною шкалою не нижче А-. Або банк в тій чи іншій формі підтримується міжнародними фінансово-кредитними організаціями.
Висока	Мажоритарним акціонером банку є зарубіжний банк, банківська група і банківський холдинг з активами від 50 млрд до 300 млрд євро, кредитним рейтингом за міжнародною шкалою не нижче ВВВ-. Або банк в тій чи іншій формі підтримується національними або іноземними урядами.
Добра	Мажоритарним акціонером банку є зарубіжний банк, банківська група і банківський холдинг з активами до 50 млрд євро, кредитним рейтингом за міжнародною шкалою не нижче ВВ. Або банк в тій чи іншій формі підтримується фінансово-промисловою групою.
Задовільна	Визначити яку підтримку готові надати банку мажоритарні акціонери неможливо. Однак Агентство виявляє, що в минулому, протягом 5 останніх років мали місце неодноразові факти надання акціонерами банку підтримки.
Невизначена	Бенефіціарами банку є фізичні особи, визначити фінансовий стан яких не представляється можливим.

До числа мажоритарних акціонерів Агентство відносить власників більше 60% акцій банку, інтереси яких представлені в органах управління банком. У разі, якщо найбільшому акціонеру банку підконтрольне прямо або опосередковано менше 60% голосів, такий акціонер не може вважатись мажоритарним.

Якщо акціонером банку виступає іноземний банк, банківська група або холдинг, в рамках рейтингового дослідження Агентство обов'язково проводить аналіз підсумків роботи такої банківської інституції за останній звітний період. Рішення про публікацію такого аналізу у звіті про рейтингове дослідження приймає рейтинговий комітет.

Достатність капіталу банку оцінюється по нормативу адекватності регулятивного капіталу (Н2). Інші критерії (динаміка Н1, співвідношення між власним капіталом та активами, якість формування капіталу, структуру капіталу тощо) беруться до уваги тільки при їх негативний вплив на кредитний ризик банку. Зовнішня підтримка враховується на фінальному етапі присвоєння кредитного рейтингу.

2. (А) - Якість активів

Якість активів аналізується за двома напрямками:

1. Якість кредитного портфеля

Основним показником якості кредитного портфеля є частка негативно класифікованих кредитів в кредитному портфелі банку. До негативно класифікованих кредитів Агентство відносить заборгованість по сумнівним і

безнадійним кредитам. Аналіз даного показника здійснюється за формою статистичного звіту банку (604) або за кварталним звітом банку.

Агентство проводить аналіз забезпеченості банку резервами, які формуються на відшкодування від можливих втрат за кредитними операціями.

Додатково при аналізі враховуються нормативи НБУ:

- Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7);
- Норматив великих кредитних ризиків (Н8);
- Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9).

Також Агентство проводить аналіз диверсифікації кредитів за видами виданих кредитів, формам їх забезпечення та галузевої належності позичальників згідно з КВЕД.

2. Якість портфеля цінних паперів.

Якість портфеля цінних паперів оцінюється співвідношенням між негативно класифікованими цінними паперами до загальної вартості портфеля, вибірково аналіз проводиться за статистичною формою (691). У разі виявлення у портфелі банку акцій, або облігацій емітентів яких було визнано фіктивними, або які були визнані банкрутами такі цінні папери включаються до негативно-класифікованих цінних паперів. Виявлення таких цінних паперів відбувається через вивчення баз даних власників 10% акцій і більше.

Додатково враховуються нормативи НБУ:

- Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11);
- Норматив загальної суми інвестування (Н12).

Питома вага якості кредитів і якості портфеля цінних паперів при розрахунку підсумкового показника враховується виходячи з питомої ваги кожного з портфелів в загальному кредитно-інвестиційному портфелі банку. Статистичний аналіз проводиться по таблиці - таблиця 3 є прикладом, факт її фігурування у звіті про рейтингове дослідження та її зміст визначається аналітиком, який готує звіт та рейтинговим комітетом. Наприклад, якщо портфель цінних паперів займає несуттєвий обсяг в активах банку, його результат не може впливати на висновки щодо якості активів банку.

Таблиця 3

Аналіз якості активів банку, тис. грн., п. п., %

Показники	Останній звітний період (Т)	Т - 12 місяців	Зміна	Темп приросту, %
Заборгованість за кредитними операціями всього:	-	-	-	-
Стандартні	-	-	-	-
Під контролем	-	-	-	-
Субстандартні	-	-	-	-
Сумнівні	-	-	-	-
Безнадійні	-	-	-	-
Негативно-класифіковані активи у кредитному портфелі	-	-	-	-

банку (сумнівні + безнадійні)				
Частка негативно класифікованих активів у кредитному портфелі банку	-	-	-	-
Заборгованість за видами кредитних операцій:	-	-	-	-
Операції на міжбанківському ринку	-	-	-	-
Кредити органам державної влади	-	-	-	-
Кредити які видано суб'єктам господарювання <i>у т.ч. іпотечні кредити юридичним особам</i>	-	-	-	-
Кредити видані фізичним особам <i>у т.ч. іпотечні кредити фізичним особам</i>	-	-	-	-
Норматив Н7	-	-	-	-
Середнє значення нормативу Н7 по банківській системі	-	-	-	-
Норматив Н8	-	-	-	-
Середнє значення нормативу Н8 по банківській системі	-	-	-	-
Норматив Н9	-	-	-	-
Середнє значення нормативу Н9 по банківській системі	-	-	-	-
Портфель цінних паперів банку всього	-	-	-	-
Торгові цінні папери	-	-	-	-
Портфель на продаж	-	-	-	-
Портфель до погашення	-	-	-	-
Інвестицій у дочірні та асоційовані компанії	-	-	-	-
Негативно-класифіковані цінні папери	-	-	-	-
Частка негативно-класифікованих цінних паперів у портфелі цінних паперів банку	-	-	-	-
Норматив Н11	-	-	-	-
Середнє значення нормативу Н11 по банківській системі	-	-	-	-
Норматив Н12	-	-	-	-
Середнє значення нормативу Н12 по банківській системі	-	-	-	-
Сума негативно-класифікованих активів по кредитному портфелю й портфелю цінних паперів банку	-	-	-	-
Частка негативно класифікованих активів у кредитному портфелі та портфелі цінних паперів банку	-	-	-	-

Якість активів банку оцінюється за часткою негативно класифікованих активів у кредитно-інвестиційному портфелі банку. Інші фактори беруться до уваги тільки при їх негативний вплив на кредитний ризик. При оцінці якості активів у якості джерела інформації Агентство надає перевагу публічній звітності банку та статистичній звітності, що подається до НБУ. У окремих випадках Агентство може використовувати сласні оцінки якості кредитного портфелю або портфелю цінних паперів банку.

3. (М) - Якість управління

Якість управління банком вивчається в три етапи:

1. Вивчаються кваліфікація, дані про досвід роботи та вищу освіту ТОП-менеджменту банку на рівні голови правління і ключових заступників голови правління.

2. Вивчається структура персоналу банку в розрізі:

- Досвіду роботи в банківському секторі;
- Наявності освіти і спеціальних сертифікатів;
- Наявності вчених звань і ступенів і т.д.

3. Агентство проводить оцінку результативності роботи ТОП-менеджменту банку виходячи з фінансових результатів роботи за останні 3 календарні роки в порівнянні з середніми значеннями по ринку.

При наявності необхідності Агентство може запросити у банку внутрішні положення, що регламентують роботу важливих структурних підрозділів банку.

Статистичний аналіз відображається у таблиці - таблиця 4 є прикладом, факт її фігурування у звіті, про рейтингове дослідження, та її зміст визначається аналітиком, який готує звіт та рейтинговим комітетом та погоджується із замовником у разі присутності у штаті банку штатних одиниць із спеціальними знаннями та вміннями, наприклад, осіб які мали (мають) доступ до державної таємниці, колишніх народних депутатів, державних діячів тощо.

Таблиця 4

Аналіз чисельності персоналу банку, чол., п.п.,%

Показники	Останній звітний період (Т)		Т - 12 місяців		Зміна структури	Темп приросту, %
	чол.	%	чол.	%		
Кількість штатних співробітників всього	-	-	-	-	-	-
Кількість штатних співробітників із досвідом роботи у банку до 3 років	-	-	-	-	-	-
Кількість штатних співробітників із досвідом роботи у банку від 3 років	-	-	-	-	-	-
Кількість штатних співробітників із сертифікатами НКЦПФР	-	-	-	-	-	-
Кількість штатних співробітників банку із кваліфікаціями CFA, CІА або CEFA	-	-	-	-	-	-
Кількість штатних співробітників банку із науковим ступенем кандидата, або доктор наук	-	-	-	-	-	-

Фактори ризику, що розглядаються в даній групі, носять «сплячий» характер. Безпосередньо в оцінці вони враховуються тільки тоді, коли роблять свій негативний вплив на кредитний ризик банку. Разом із тим банк має можливість не розкривати у Звіті про рейтингове дослідження структуру власного персоналу. У будь-якому разі Агентство концентрує значну частину уваги на дослідженні біографічних даних менеджменту та у разі необхідності – вивченні внутрішніх документів банку, які регламентують взаємодію виконавчих ТОП-менеджерів банку.

4. (Е) - Дохідність

Аналіз дохідності операцій банку проводиться за такими параметрами:

1. Рентабельність власного капіталу банку (ROE) — вивчається як здатність банку генерувати прибуток, достатню для капіталізації;
2. Рентабельність активів (ROA) в порівнянні із середнім значенням по системі або по групі банків;
3. Співвідношення чистого процентного доходу та непроцентних доходів - показує залежність банку від процентних операцій.

Також Агентство вивчає динаміку таких показників, як чистий прибуток, чистий процентний дохід, чистий комісійний дохід і доходи від торговельних операцій.

Статистичний аналіз відображається у таблиці - таблиця 5 є прикладом, факт її фігурування у звіті, про рейтингове дослідження, та її зміст визначається аналітиком, який готує звіт та рейтинговим комітетом. Агентство має змогу змінювати формат таблиці для коректного відображення статистики по кожному конкретному банку із огляду на актуальність та значущість даних про дохідність того або іншого виду операцій.

Таблиця 5

Аналіз прибутковості операцій банку, тис. грн., п.п.,%

Показники	Останній звітний період (Т)	Т - 12 місяців	Зміна	Темп приросту, %
Чистий відсотковий дохід	-	-	-	-
Чистий комісійний дохід	-	-	-	-
Результат від торгових операцій с цінними паперами	-	-	-	-
Результат від торгівлі іноземною валютою	-	-	-	-
Співвідношення між чистим процентним доходом і непроцентними доходами банку (або чистим комісійним доходом)	-	-	-	-
Прибуток до оподаткування	-	-	-	-
Прибуток	-	-	-	-
Рентабельність активів банку (ROA)	-	-	-	-
Рентабельність власного капіталу банку (ROE)	-	-	-	-

Оцінка дохідності операцій банку проводиться за всіма показниками, що визначені у таблиці, але Агентство може підходити до таких оцінок диференційовано, в залежності від сукупних результатів роботи банків по банківській системі та від природи отриманого доходу або збитків.

5. (L) - Ліквідність

Аналіз банківської ліквідності проводиться через нормативи, встановлені НБУ. Для аналізу використовуються наступні нормативи:

- Моментальна ліквідність Н4;
- Поточна ліквідність Н5;
- Короткострокова ліквідність Н6.

При аналізі банківської ліквідності Агентство додатково використовує статистичну форму звітності (631). Також Агентство аналізує організацію процесу управління активами і пасивами банку, ступінь колегіальності рішень в рамках КУАП і доступність поповнення ліквідності банку при поточній кон'юктурі ринку.

Статистичний аналіз відображається у таблиці - таблиця 6 є прикладом, факт її фігурування у звіті, про рейтингове дослідження, та її зміст визначається аналітиком, який готує звіт та рейтинговим комітетом. Аналітик та рейтинговий комітет обов'язково вивчають статистичний звіт банку про виконання нормативів (611) де розглядається щоденна динаміка нормативів ліквідності банку.

Таблиця 6

Аналіз ліквідності банку, тис. грн., п.п.,%

Показники	Останній звітний період (Т)	Т - 12 місяців	Зміна	Темп приросту, %
Грошові кошти та їх еквіваленти				
Кошти обов'язкових резервів у НБУ				
Кошти у інших банках				
Миттєва ліквідність банку Н4 (не менше 20%)				
Н4 у середньому по системі				
Поточна ліквідність банку Н5 (не менше 40%)				
Н5 у середньому по системі				
Короткострокова ліквідність Н6 (не менше 60%)				
Н6 у середньому по системі				

Данні про динаміку нормативів ліквідності можуть подаватись у графічному вигляді за рішенням рейтингового комітету із погодженням із Замовником.

Оцінка ліквідності банку проводиться за нормативами миттєвої, поточної та короткострокової ліквідності виходячи з їх нормативних значень і середніх значень по системі. Банк, який систематично порушує норматив миттєвої ліквідності (Н4) більше 10-ти разів протягом звітного кварталу, не може мати рейтингової оцінки інвестиційного рівня за тим винятком, якщо він знаходиться в очікуванні докапіталізації.

6. (S) - Ринкова частка

Формула «чим більше банк, тим він надійніший» не завжди працює в Україні, однак великий масштаб роботи робить для банків в Україні більш доступними рефінансування НБУ і міжбанківський ринок — як традиційні та головні джерела ліквідності на ринках, що розвиваються.

Частка банку на національному ринку оцінюється за часткою активів банку в сукупних активах банківської системи. Також Агентство аналізує частку банку на ринку депозитів юридичних і фізичних осіб.

Статистичний аналіз відображається у таблиці - таблиця 7 є прикладом, факт її фігурування у звіті про рейтингове дослідження та її зміст визначається аналітиком, який готує звіт, та рейтинговим комітетом.

Таблиця 7

Аналіз ринкової частки банку, тис. грн., п.п.,%

Показники	Останній звітний період (Т)	Т - 12 місяців	Зміна	Темп приросту, %
Активи банку	-	-	-	-
Активи банківської системи	-	-	-	-
Частка активів банку у активах банківської системи	-	-	-	-
Кредити і заборгованість клієнтів банку	-	-	-	-
Кредити і заборгованість клієнтів по банківській системі	-	-	-	-
Частка банку у кредитному портфелі банківської системи	-	-	-	-
Кошти фізичних і юридичних осіб банку	-	-	-	-
Кошти фізичних і юридичних осіб всього по банківській системі	-	-	-	-
Частка банку у коштах юридичних і фізичних осіб	-	-	-	-

У особливих випадках Агентство може проводити розрахунки не за консолідованими показниками банківської системи, а окремо за групами банків за розміром активів, або за сукупними показниками по платоспроможним банкам. Також у звіті про рейтингове дослідження можуть бути відображені окремі позиції банку на "специфічних ринках" (платіжних карток, депозитарних послуг, торгівлі цінними паперами, торгівлі валютою, тощо). Аналіз деталізується у тому разі, якщо на специфічних ринках банк отримує доходи, які мають суттєвий вплив на прибуток банку.

Ринкова частка банку або масштаб його роботи оцінюється, виходячи з частки банку в активах системи. Ринкова частка надає мультиплікативний вплив на рейтингову оцінку (якщо банк не відноситься до категорії проблемних), і, як і зовнішня підтримка, враховується на завершальній стадії оцінки.

7. "Сплячі" критерії

Агентство також аналізує ряд «сплячих» критеріїв (факторів), які враховуються при оцінці тільки в тому випадку, якщо по ним відзначені негативні прояви. До таких факторів належать:

1. Відносини з банківським регулятором. Кількість і обсяги перевірок, розміри штрафів та характер вказівок регуляторів щодо усунення правопорушень.
2. Відносини з Фондом гарантування вкладів фізичних осіб. Кількість і обсяги перевірок, розміри штрафів та пені.
3. Відносини з податковими органами. Кількість і обсяги перевірок, розміри штрафів та пені.
4. Відносини з Держфінмоніторингом. Кількість запитів.
5. Відносини між великими акціонерами банку.
6. Наявність конфліктів між ключовими акціонерами банку.
7. Збої в системах контролю за прийняттям управлінських і «торгових» рішень.
8. Політичні ризики і ризики кримінального переслідування істеблшменту і ТОП-менеджменту банку.
9. Перелік "сплячих" критеріїв може доповнюватись в залежності від ситуації на ринку та специфіки роботи банку. Наприклад, у разі курсової нестабільності гривні може підсилюватись аналіз валютних ризиків банку та їх вплив на ліквідність та якість кредитного портфелю, тощо.
10. Причетність банку до фактів відмивання грошей або до випуску фіктивних цінних паперів. У разі документального підтвердження таких фактів — рейтинги банку відкликається.
11. У разі, якщо банк випускає облігації і агентство присвоює рейтинг плановому випуску облігацій, Агентство використовує ті ж самі методи аналізу, але враховує збільшення зобов'язань банку, яке відбудеться після розміщення облігацій.

С. Узагальнення результатів оцінки критеріїв для визначення рейтингів банку відповідно до національної шкали довгострокових кредитних рейтингів

Узагальнення підсумків оцінки для визначення рейтингів банку відповідно до національної шкали довгострокових кредитних рейтингів проводиться в три етапи:

1. На першому етапі оцінюється кожен із груп критеріїв, оцінка відбувається відповідно до національної шкали довгострокових кредитних рейтингів. При оцінці груп критеріїв Агентство враховує такі фактори як:

- поточні зміни кон'юнктури ринку;
- середні значення показників по банківській системі у тому числі нормативів;
- останні тенденції у змінах дохідності на ринку ОВДП, депозитних та кредитних ставок, тобто всіх тих індикаторів ринку, які впливають ззовні на результативність банківських операцій.

2. На другому етапі здійснюється корекція оцінки на масштаб роботи банку та рівень зовнішньої підтримки. Принципи оцінки за масштабом роботи подані у пункті **6(S)** методології. Принцип оцінки за рівнем зовнішньої підтримки подано у пункті **1(C)** даної методології.

3. На третьому етапі проходить узагальнення всіх груп критеріїв за якими проводиться оцінка із врахуванням впливу і масштабу і зовнішньої підтримки від акціонерів банку — узагальнення проходить на базі національної шкали довгострокових кредитних рейтингів.

Національна рейтингова шкала для оцінки довгострокового кредитного рейтингу банку (більше ніж 1 рік)

Рейтингова оцінка	Значення рейтингової оцінки
uaAAA	Позичальник (БАНК) або окремих борговий інструмент з рейтингом uaAAA характеризується найвищою кредитоспроможністю порівняно з іншими українськими позичальниками або борговими інструментами.
uaAA	Позичальник (БАНК) або окремих борговий інструмент з рейтингом uaAA характеризується дуже високою кредитоспроможністю порівняно з іншими українськими позичальниками або борговими інструментами.
uaA	Позичальник (БАНК) або окремих борговий інструмент з рейтингом uaA характеризується високою кредитоспроможністю порівняно з іншими українськими позичальниками або борговими інструментами. Рівень кредитоспроможності чутливий до впливу несприятливих комерційних, фінансових та економічних умов.
uaBBB	Позичальник (БАНК) або окремих борговий інструмент з рейтингом uaBBB характеризується достатньою кредитоспроможністю порівняно з іншими українськими позичальниками або борговими інструментами. Рівень кредитоспроможності залежить від впливу несприятливих комерційних, фінансових та економічних умов.
uaBB	Позичальник (БАНК) або окремих борговий інструмент з рейтингом uaBB характеризується кредитоспроможністю нижчою ніж достатня порівняно з іншими українськими позичальниками або борговими інструментами. Висока залежність рівня кредитоспроможності від впливу несприятливих комерційних, фінансових та економічних умов.
uaB	Позичальник (БАНК) або окремих борговий інструмент з рейтингом uaB характеризується низькою кредитоспроможністю порівняно з іншими українськими позичальниками або борговими інструментами. Дуже висока залежність рівня кредитоспроможності від впливу несприятливих комерційних, фінансових та економічних умов.
uaCCC	Позичальник (БАНК) або окремих борговий інструмент з рейтингом uaCCC характеризується дуже низькою кредитоспроможністю порівняно з іншими українськими позичальниками або борговими інструментами. Потенційна вірогідність дефолту
uaCC	Позичальник (БАНК) або окремих борговий інструмент з рейтингом uaCC характеризується високою вірогідністю дефолту
uaC	Позичальник (БАНК) очікує дефолт за борговими зобов'язаннями
uaD	Дефолт. Виплата відсотків і основної суми за борговими зобов'язаннями позичальника припинена без досягнення згоди з кредиторами щодо реструктуризації заборгованості до настання строку платежу.

"-" або "+" —це проміжні категорії рейтингу відносно основних категорій.

Шкала для оцінки кредитного рейтингу банку адаптована Агентством на підставі національної шкали, яка затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2007 року № 665 «Про затвердження національною рейтинговою шкалою».

D. Визначення інших видів рейтингів для банків

Додатково Агентство для банків визначає такі види рейтингів:

- короткострокові кредитні рейтинги (до року) за національною шкалою відповідно до ПКМУ від 26 квітня 2007 року № 665;
- короткострокові кредитні рейтинги (до року) за національною шкалою Агентства;
- рейтинг надійності депозитів за національною шкалою Агентства.

РА "Стандарт-Рейтинг" не практикує визначення рейтингів надійності депозитів і короткострокових кредитних рейтингів без визначення довгострокових рейтингів, які при аналізі є базовими. Відповідно між шкалами довгострокового та короткострокового кредитного рейтингу, а також рейтингу надійності депозитів є можливість співставлення.

Рейтинговий комітет може змінювати визначене у таблиці співвідношення між різними видами рейтингів у таких випадках:

- за депозитами банк надає додаткове забезпечення або гарантії інших юридичних осіб;
- банк дуже добре забезпечений ліквідністю і підтверджує це нормативами ліквідності H4, H5, H6;
- інші фактори, які вказують на здатність банку виконувати у короткостроковому періоді свої зобов'язання краще ніж у довгостроковому або навпаки.

Співставлення рейтингових оцінок за шкалами, довгострокових, короткострокових кредитних рейтингів та рейтингів надійності депозитів

Національна шкала довгострокових кредитних рейтингів*	Національна шкала Агентства за рейтингами надійності депозитів	Національна шкала короткострокових кредитних рейтингів*	Національна шкала Агентства за короткостроковими кредитними рейтингами
uaAAA	UA.1	uaK1	UA.K1
uaAA			
uaA	UA.2	uaK2	UA.K2
uaBBB	UA.3	uaK3	UA.K3
uaBB	UA.4	uaK4	UA.K4
uaB	UA.5		
uaCCC	-	uaK5	-
uaCC			
uaC			
uaD	UA.6	uaKD	UA.KD

* — відповідно до ПКМУ від 26 квітня 2007 року № 665

Визначення рейтингу надійності депозитів відбувається за рейтинговою шкалою Агентства, яка для клієнтів із України маркірується як UA.

Національна шкала Агентства за рейтингами надійності депозитів

Рейтингова оцінка	Значення рейтингової оцінки
UA.1	Найвища надійність депозитів
UA.2	Висока надійність депозитів
UA.3	Достатньо висока надійність депозитів
UA.4	Надійність нижче ніж достатня
UA.5	Низька надійність

Визначення короткострокового кредитного рейтингу банку відбувається за рейтинговою шкалою Агентства, яка для клієнтів із України маркірується як «UA». За бажанням Замовника, йому може бути присвоєно

короткостроковий кредитний рейтинг за рейтинговою оцінкою, яку затверджено ПКМУ від 26 квітня 2007 року № 665.

**Національна шкала Агентства
за короткостроковими кредитними рейтингами для банків**

Рейтингова оцінка	Значення рейтингової оцінки
UA.K1	БАНК або окремий борговий інструмент характеризується найвищою кредитоспроможністю порівняно з іншими українськими позичальниками або борговими інструментами. Фінансовий стан такого позичальника дає змогу запобігти передбачуваним ризикам у короткостроковому періоді.
UA.K2	БАНК або окремий борговий інструмент характеризується високою кредитоспроможністю порівняно з іншими українськими позичальниками або борговими інструментами. Фінансовий стан такого позичальника достатньо високий для того, щоб запобігти передбачуваним ризикам у короткостроковому періоді.
UA.K3	БАНК або окремий борговий інструмент характеризується достатньою кредитоспроможністю порівняно з іншими українськими позичальниками або борговими інструментами. Фінансовий стан такого позичальника задовільний для того, щоб запобігти передбачуваним ризикам у короткостроковому періоді.
UA.K4	БАНК або окремий борговий інструмент характеризується низькою кредитоспроможністю порівняно з іншими українськими позичальниками або борговими інструментами. Фінансовий стан такого позичальника недостатній для того, щоб запобігти передбачуваним ризикам у короткостроковому періоді.

Е. Порядок проведення аналізу банку (емітента) та його цінних паперів на предмет відповідності ознакам фіктивності

При аналізі діяльності банку та його облігацій на предмет фіктивності Агентство керується чинним законодавством та нормативними документами НБУ і НКЦПФР. Критерії, за якими банк або його облігації можуть бути віднесені Агентством до таких, що мають високий ризик фіктивності, розподілені на дві групи: основні та додаткові:

Основні критерії:

- 1) Встановлений Агентством факт відсутності емітента за місцезнаходженням.
- 2) Неподання емітентом до НКЦПФР регулярної річної інформації або регулярної квартальної інформації протягом двох кварталів поспіль.
- 3) Не проведення акціонерним товариством загальних зборів акціонерів протягом двох років поспіль та/або не утворення органів управління акціонерного товариства, визначених законодавством, протягом року з дня реєстрації Комісією звіту про результати приватного розміщення акцій серед засновників акціонерного товариства.
- 4) Перевищення співвідношення капіталізації емітента до розміру процентного, комісійного та торгівельного доходу більше ніж у 3 рази відповідно до фінансової звітності емітента, поданої до Комісії станом на кінець звітного періоду (для публічних акціонерних товариств).
- 5) Переважну частку активів емітента (більше ніж 80 відсотків) складають фінансові інвестиції, та/або дебіторська заборгованість, та/або векселі.
- 6) Кількість працівників емітента станом на кінець звітного періоду становить менше 20 осіб відповідно до фінансової звітності емітента, поданої до Комісії станом на кінець звітного періоду (для публічних акціонерних товариств).

7) Середньомісячні витрати емітента на оплату праці в середньому на одного працівника є меншими від трикратного мінімального розміру заробітної плати, визначеного законодавством на дату складання фінансової звітності емітента, відповідно до такої звітності, поданої до Агентства станом на кінець звітного періоду;

8) Низький рівень (менше 3 відсотків від розміру активів емітента) або відсутність доходів від кредитних, торгових або інвестиційних операцій.

Додаткові критерії:

1) Надмірний рівень миттєвої ліквідності протягом 20 днів із звітного кварталу. Під надмірним рівнем Агентство розуміє рівень Н4 більше, ніж 120%. Виключенням може бути підтримка Н4 на високому рівні відразу після збільшення статутного капіталу банку, або якщо середній рівень Н4 по банківській системі складатиме більше 90% протягом останніх двох місяців.

2) Агентство має додатково проаналізувати оборот по касі банку, а якщо обсяг місячного обороту перевищить вартість активів банку (двократну вартість активів для дрібних банків) такий банк може мати високий ризик бути визначеним як банк, що проводить фіктивні операції.

3) У разі наявності обґрунтованих звинувачень у ЗМІ щодо можливого втягнення банку у схеми щодо відмивання грошей, або ухилення від сплати податків. Якщо банк письмово публічно, або безпосередньо на запит Агентства, не спростує відповідні звинувачення.

Ф. Інформаційні джерела рейтингового процесу

Інформаційними джерелами для аналізу під час рейтингового процесу є:

1. Вся інформація, доступна про діяльність банку та його ключових акціонерів і позичальників в національній системі розкриття інформації на smida.gov.ua і stockmarket.gov.ua.

2. Інформація про роботу банку, як емітента, що міститься в спеціалізованих базах даних ДФС, ЄДР тощо.

3. Рейтингова анкета, яка заповнюється банком і подається, у разі потреби, до Агентства (у разі необхідності уточнень по широкому колу питань Агентство розробляє для кожного конкретного банку анкету і подає її для заповнення).

4. Комплекс звітності банку, який подається в Агентство для присвоєння кредитного рейтингу банку, а саме:

А. Файли звітності, які надаються в НБУ (до Агентства файли подаються у разі наявності письмового запиту, крім форми 611; форма 611 подається у Агентство обов'язково).

1. Файл # 1 «Баланс банку».

2. Файл # 2 «Обороти банку».

3. Файли проміжної квартальної звітності — В5 і В6.

В. Файли статистичної звітності, які надаються в НБУ (файли стат. звітності запитуються Агентством у разі виявлення проблем при аналізі публічних звітів банку та файлів із пункту А). Вимоги до формування файлів затверджені Постановою правління НБУ № 124 від

19.03.2003 «Про затвердження Правил організації статистичної звітності, яка надається до Національного банку України».

В 1. Загальна звітність, нормативи і ліквідність

1. Форма № 10 (місячна) Оборотно-сальдовий баланс банку.
2. Форма № 611 (місячна) Звіт про виконання економічних нормативів і лімітів відкритої валютної позиції.
3. Форма № 631 Звіт про структуру активів та пасивів за строками.
4. Форма № 612 (річна) Звіт про виконання економічних нормативів на основі консолідованої фінансової звітності.

В 2. Активні операції банку

1. Форма № 604 (місячна) Звіт про формування резерву на відшкодування можливих втрат за кредитними операціями.
2. Форма № 618 (декадна) Звіт про залишки коштів, розміщених в інших банках, і залучених у інших банків.
3. Форма № 653 Звіт про кількість кредитних договорів та обсяги заборгованості.
4. Форма № 655 (місячна) Звіт про кількість реструктуризованих кредитних договорів та обсяги реструктуризованої заборгованості.
5. Форма № 658 (місячна) Звіт про заборгованість за кредитними операціями клієнта, який має прострочені платежі за основним боргом та / або нарахованими доходами.
6. Форма № 691 (місячна) Звіт про операції банків з цінними паперами та сформовані під них резерви за звітний місяць.

В 3. Пасивні операції банку

1. Форма № 360 (місячна) Звіт про депозити та процентні ставки за непогашеними сумами (за класифікаціями видів депозитів та контрагентів).
2. Форма № 363 (місячна) Звіт про цінні папери, емітовані банком, інший заборгованості, похідних фінансових інструментах, доходи та витрати банку.
3. Форма № 381А (місячна) Довідка про залучені кошти і стан перерахування коштів обов'язкових резервів на окремий рахунок у Національному банку України.
4. Форма № 410 Звіт про кількість клієнтів банків та кількість відкритих клієнтами рахунків.

В 4. Формування капіталу

1. Форма № 610 (подекадно) Інформація про врахування субординованого боргу в розрахунок капіталу банку.
2. Форма № 670 (квартальна) Звіт про двадцять найбільших учасників банку.

За окремим письмовим запитом Агентства надаються (в разі необхідності) файли:

1. Форма № 613 (місячна) Звіт про концентрацію ризиків за активними операціями банку з контрагентами та інсайдерами.
2. Форма № 625 (місячна) Звіт про концентрацію ризиків за пасивними операціями банку.

Банки, що випускають облігації, надають в Агентство проспект емісії (якщо він не опублікований) та, при наявності, інвестиційний меморандум.

Всі зазначені у п.4 документи та форми надаються станом на дату закінчення останнього звітного кварталу (або місяця — відповідно до терміну складання звітності) і аналогічного кварталу минулого року.

5. Комплекс звітності банку, який може подаватись в Агентство для щоквартального оновлення кредитного рейтингу (до Агентства файли подаються у разі наявності письмового запиту, крім форми 611; форма 611 подається у Агентство обов'язково):

А. Файли звітності, які надаються в НБУ

1. Файл # 1 «Баланс банку».

2. Файл # 2 «Обороти банку».
3. Файли проміжної квартальної звітності — В5 і В6.

В. Файли статистичної звітності, які надаються в НБУ
Вимоги до формування файлів затверджені Постановою правління НБУ № 124 від 19.03.2003 «Про затвердження Правил організації статистичної звітності, яка надається до Національного банку України».

В 1. Загальна звітність, нормативи і ліквідність

1. Форма № 10 (місячна) Оборотно-сальдовий баланс банку.
2. Форма № 611 (місячна) Звіт про виконання економічних нормативів і лімітів відкритої валютної позиції.
3. Форма № 631 Звіт про структуру активів та пасивів за строками.

В 2. Активні операції банку

1. Форма № 604 (місячна) Звіт про формування резерву на відшкодування можливих втрат за кредитними операціями.
2. Форма № 691 (місячна) Звіт про операції банків з цінними паперами та сформовані під них резерви за звітний місяць.

В 3. Пасивні операції банку

1. Форма № 363 (місячна) Звіт про цінні папери, емітовані банком, інший заборгованості, похідних фінансових інструментах, доходи та витрати банку.
2. Форма № 410 Звіт про кількість клієнтів банків та кількість відкритих клієнтами рахунків.

Всі зазначені у п.5 документи та форми надаються станом на дату закінчення останнього звітного кварталу (або місяця — відповідно до терміну складання звітності) і аналогічного кварталу минулого року. Список оновлюється у робочому порядку при оновлення нормативної бази НБУ.

Г. Інформаційна політика Агентства

Інформаційна політика ТОВ «РА «Стандарт-Рейтинг» полягає в тому, що Агентство довіряє даним, які надаються Замовником. Однак, такі дані проходять перевірку. У тому випадку, якщо Агентство в процесі підтримки рейтингової оцінки з'ясовує, що спочатку Замовником були надані невірні дані, рейтинг такого банку відкликається на протязі трьох робочих днів з моменту підтвердження фактів надання недостовірних даних.